

РОЗДІЛ 6

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО

І ГОСПОДАРСЬКИЙ ПРОЦЕС

Однією з умов функціонування господарського права є правове забезпечення господарської діяльності, яке включає, зокрема, створення її законодавчої основи, тобто системи нормативних актів, що визначають правовий статус суб'єктів господарювання та регламентують різні аспекти господарської діяльності.

Становлення національного господарського законодавства в Україні пов'язане з труднощами, спричиненими насамперед економічними та соціально-політичними факторами. Дані проблеми потребують негайного усунення, так як недосконалість господарського законодавства призводить до гальмування економічного розвитку держави взагалі.

В умовах трансформації суспільних відносин важливим та необхідним кроком є вдосконалення господарського законодавства шляхом взаємозв'язку Господарського та Цивільного кодексів. Реалії сьогодення свідчать, що за сучасних умов та розширення кола господарських процесів, Цивільний кодекс України не зможе охопити весь спектр відносин, що виникають у сучасному суспільстві. У зв'язку з цим не можна зменшувати роль та призначення Господарського кодексу України, який посідає значне місце у сфері публічно-правових відносин. Необхідним є удосконалення норм актів чинного законодавства шляхом приведення їх у відповідність до положень ГКУ та врахування норм ГКУ під час розробки та прийняття нових законопроектів.

УДК 346.224(477)(043.2)

Беззубов Д. О., к.ю.н., доцент,
Казимова Л., Романенко Р., студентки,
Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ

ПОНЯТТЯ ХОЛДИНГОВИХ КОМПАНІЙ

ТА ЇХ ВИНИКНЕННЯ В УКРАЇНІ

Холдингові компанії в їх різновидах є поширеним видом організації корпоративного капіталу в світі. Виникнення холдингових компаній у США пов'язують із прийняттям антитрестового закону Шермана, який мав назву «Акт, що має на меті захист торгових і комерційних інтересів від незаконних обмежень та монополій» (1980 р.), і можливостями його обходу, оскільки холдингові компанії були формально самостійними

юридичними особами, що не входили до єдиного об'єднання – тресту. Існують різні підходи щодо визначення часу і місця виникнення асоційованих підприємств. Більшість українських та російських вчених називають 1889 р., коли у Нью-Йорку було прийнято закон, який дозволив створювати корпорації заради однієї мети: володіння акціями інших компаній [3]. Однак деякі американські вчені вважають, що виникнення холдингових компаній відбулося набагато раніше.

Слово «холдинг» походить з англійської мови і означає «тримати». Щодо розвитку холдингових компаній в Україні, то можна зазначити, що холдингові компанії не з'явилися на порожньому місці. Ті чи інші прототипи холдингових компаній існували у формі синдикатів, трестів, об'єднань підприємств. Становлення прототипів холдингових компаній на теренах України можна поділити на чотири етапи: дореволюційний, радянський, період становлення незалежності України, етап після прийняття ГК.

Становлення ринкових відносин в Україні супроводжується пошуком альтернативних організаційно-правових форм суб'єктів господарювання та нових способів управління господарськими процесами, одним із яких є створення групи підприємств на чолі з холдинговою компанією.

У дореволюційній Росії понять «холдингові компанії» та «дочірні підприємства» як таких не було, однак у цей період, на фоні становлення капіталістичних відносин, спостерігається розвиток деяких форм об'єднань, що за своєю суттю нагадують холдингові групи.

Другий етап характеризується завуальованим і видозміненим становленням законодавства про групу компаній спочатку у формі трестів, а потім – об'єднань підприємств.

У період становлення незалежності України впровадження інституту холдингових компаній як таких уперше зафіксовано у ст. 7 Закону СРСР від 4 липня 1990 р. «Про підприємства в СРСР», яка надавала підприємствам право створювати дочірні підприємства з правом юридичних осіб.

Четвертий етап – від прийняття ГК і до сьогодні – характеризується намаганнями законодавця детальніше і глибше визначити особливості правового регулювання інституту холдингових компаній.

Згідно із Законом України «Про холдингові компанії в Україні» [1] холдинг – це компанія, яка володіє контрольними пакетами акцій інших підприємств з метою здійснення по відношенню до них функцій контролю і управління.

Холдингова компанія – група суб'єктів господарювання – юридичних осіб, які здійснюють управління підприємствами за рахунок переважної участі в статутному фонді чи шляхом володіння контрольним пакетом акцій інших компаній.

Холдингові компанії створюються переважно в межах великого і

середнього бізнесу, що зумовлено тим, що холдингові компанії, як правило, акумулюють великий капітал, а тому основні переваги створення холдингових і дочірніх компаній пов'язані з ефектом масштабу виробництва.

Українські економісти визначають специфіку холдингових компаній таким чином: «...вона є формою централізованого розподілу капіталу і прибутку найчастіше на цілі розвитку за одночасної організаційної самостійності головних одиниць, якими є підприємства зі статусом акціонерних товариств чи товариств з обмеженою відповідальністю» [2].

Холдинги характеризуються високим рівнем організації акціонерного капіталу. Через них вдається налагодити функціональну взаємодію капіталів, що належать різним за профілем діяльності підприємствам, включаючи пряме їх злиття і втрату самостійності. У складі холдингу вирішуються народногосподарські проблеми, які не під силу одному окремо взятому підприємству: розробка і створення складних технічних проблем, освоєння високих технологій, отримання значних кредитів під певні програми, створення нових виробничих потужностей та ін.

Основними ознаками холдингових компаній є наявність головної компанії, яка здійснює контроль у межах, визначених у законодавстві; холдингова компанія стоїть на чолі групи компаній; холдингова компанія здатна впливати на рішення, що приймаються дочірньою компанією; між холдинговою компанією і дочірніми підприємствами встановлюються відносини вирішального контролю; у випадках, прямо передбачених законом, холдингова компанія несе відповідальність за збитки, спричинені дочірньому підприємству.

Отже, холдингові компанії є популярними у світовій економіці. Поява холдингових компаній в Україні зумовлена низкою причин економічного характеру і привабливістю організаційно-правових форм, а також необхідністю модифікації старої моделі вертикального управління державними підприємствами на засадах ринкової економіки та загальною тенденцією країн з перехідною економікою до високої концентрації капіталів.

Література

1. Про холдингові компанії в Україні: Закон України від 15 березня 2006 р. № 3528-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3528-15>.
2. Ильичев А. Г. Направления исследования персонала холдингов / А. Г. Ильичев, П. Л. Алтухов // Экономика промышленности. – 2003. – № 3. – С. 149.
3. Гончарова І. Холдинг у країнах перехідної економіки як специфічне об'єднання підприємств / І. Гончарова // Підприємництво, господарство і право. – 2002. – № 7. – С. 13; Шиткина И. С. Предпринимательские объединения: учеб.-практ. пос. / И. С. Шиткина.–М.: Юристъ, 2001. –С. 32.